

Over de identiteit van *Fraxinus* ‘Charles Bommer’

Dirk DE MEYERE¹⁾

Samenvatting – Over de identiteit van *Fraxinus* ‘Charles Bommer’ – De identiteit van een merkwaardige es (*Fraxinus* ‘Charles Bommer’) in het Kruidtuinpark te Sint-Joosten-Node wordt besproken. Er zijn aanwijzingen voor een verwantschap met *Fraxinus xanthoxyloides* of *F. dimorpha* en mogelijke hybridisatie met een andere soort, zoals *F. angustifolia*.

Sommaire – Sur l’identité de *Fraxinus* ‘Charles Bommer’ – L’identité d’un frêne remarquable (*Fraxinus* ‘Charles Bommer’) du Jardin botanique de Saint-Josse-ten-Node est discutée. Il y a des indications d’une affinité avec *Fraxinus xanthoxyloides* ou *F. dimorpha* et une hybridation possible avec une autre espèce, telle que *F. angustifolia*.

Summary – About the identity of *Fraxinus* ‘Charles Bommer’ – The identity of a remarkable ash tree (*Fraxinus* ‘Charles Bommer’) in the Botanic Garden of Saint-Josse-ten-Node is discussed. There are indications of an affinity with *Fraxinus xanthoxyloides* or *F. dimorpha* and possible hybridisation with another species, such as *F. angustifolia*.

Naar aanleiding van mijn artikel over *Fraxinus dimorpha* var. *dumosa* (zie eerder in huidige Jaarboek 2021) had ik GÉRARD CARBONELLE gecontacteerd voor meer info over het exemplaar dat onder deze variëteitsnaam in het Jubelpark te Brussel aangeplant is. Bij die gelegenheid vroeg Gérard mijn mening over een es in het Kruidtuinpark te Sint-Joosten-Node. Deze boom was lang zonder etiket tot PHILIPPE DE SPOELBERCH hiervan in 1993 herbariummateriaal (#3512) verzamelde en ook een specimen naar mij opstuurde voor identificatie [Ill. 1]. Een exacte soortbenaming werd nooit gegeven maar de boom was mooi genoeg om voortgekweekt te worden en kreeg uiteindelijk de cultivarnaam ‘Charles Bommer’,

genoemd naar de plantkundige CHARLES BOMMER (1866-1938) werkzaam aan de toenmalige Rijksplantentuin (waarvan het huidige Kruidtuinpark toen deel uitmaakte) en die er vanaf 1902 conservator was tot aan zijn pensioen in 1930.

GÉRARD CARBONELLE maakte mij er attent op dat de boom toch wel goed geleek op *Fraxinus xanthoxyloides* en ik kon hem daar onmiddellijk in bijtreden: inderdaad...de twijgen, bladknoppen, gevleugelde bladstelen en de vorm van de deelblaadjes beantwoorden aan de kenmerken van *F. xanthoxyloides* [Ill. 2].

Het exemplaar van de Kruidtuin staat in de BELTREES-database onder het nr BD#0056 (202 cm in 2015) en is ook op de Inventaris van het Natuurlijk Erfgoed van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest opgenomen (209 cm omtrek en 23 m hoog in 2019) (<https://sites.heritage.brussels/nl/trees/6350>) [Ill. 3 & 4].

¹⁾ DIRK DE MEYERE, Franklin Rooseveltlaan 485, 9000 Gent, België. [dirk.de.meyere@skynet.be]

1 – *Fraxinus* 'Charles Bommer': herbariumspecimen #3512 van de originele plant. [Ph. de Spoelberch, 30-10-1993]

Ondertussen is de boom voortgekweekt door middel van enten en zijn jonge bomen in enkele collecties aangeplant. In Arboretum Wespelaar staat een jong exemplaar (#18047) dat een krachtige groei vertoont [Ill. 5 & 6].

Vraag blijft nog of dit een bijzondere vorm is van *F. xanthoxyloides* (of *F. dimorpha*) of mogelijks een hybride van die soort met een andere soort. Het eigenaardige is dat de in het oorspronkelijk verspreidingsgebied wild voorkomende exemplaren van *F. xanthoxyloides*, nl. in Afghanistan-Pakistan-India (of N-Afrika voor *F. dimorpha*), vrij kleine bomen of zelfs struiken blijven. Ze zouden er slechts 6-7 m hoog worden (KRÜSSMANN 1977, TSO 2022), zelden tot 10 m (SCHNEIDER 1912) en meestal in aride gebieden groeien.

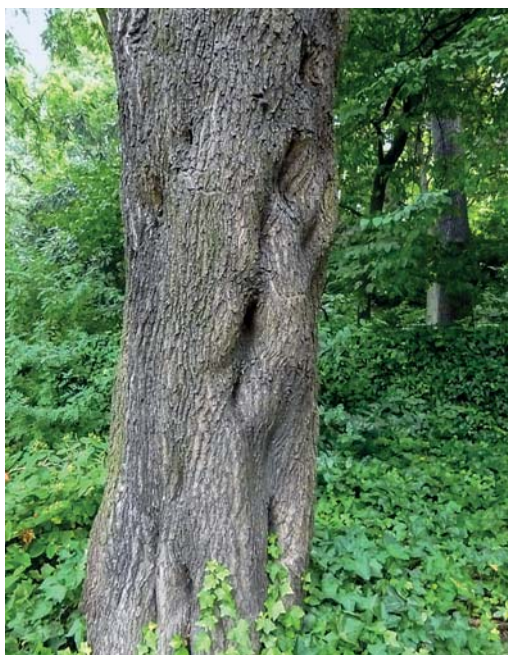
Ook *Fraxinus dimorpha* is gekend als een kleine boom. Een studie van HADJADJ *ET AL.* (2020) omtrent hoogte en diktegroei in populaties van deze soort in het westelijke Ksourgebergte in Algerije toonde aan dat de gemiddelde hoogte varieerde tussen 1,8 m en 6 m. 93,62 % van de bemonsterde bomen was kleiner dan 5,5 m en de gemiddelde diameter (gemeten op 1,30 m hoogte) bedroeg 13,29 cm

2 – *Fraxinus* 'Charles Bommer': bebladerde twijg. Kruidtuinpark, St-Joost-ten-Node [G. Carbonnelle, 15-06-2013]

3 – Habitus van *Fraxinus* 'Charles Bommer', Kruidtuinpark, Sint-Joost-ten-Node [Directie Monumenten en Landschappen (DML) van het Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (MBHG), 12-08-2013]

4 – Stam van *Fraxinus* 'Charles Bommer', Kruidtuinpark, Sint-Joost-ten-Node [Directie Monumenten en Landschappen (DML) van het Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (MBHG), 12-08-2013]

met een maximum van minder dan 42,5 cm. De auteurs wijzen wel op de hoge menselijke druk op deze populaties onder andere door begrazing en door exploitatie van het hout en dit is misschien een gedeeltelijke verklaring waarom weinig grotere bomen voorkomen.

Het voorgaande in acht genomen lijkt de stamonttrek van het specimen in de Kruidtuin toch wel bijzonder omvangrijk voor een klein boomtype. Is het mogelijk dat de beschutte ligging binnen onze grootstad en het vochtige klimaat dergelijke uitzonderlijke groei bevordert hebben of zijn er genen van andere soorten in het spel? We merken hierbij op dat toen de boom voor het eerst opgemerkt werd in 1985 door PHILIPPE DE SPOELBERCH en JEAN-CLAUDE BAUDOIN zij eerst dachten aan een verwantschap met *Fraxinus angustifolia* of een hybride van deze soort (pers. comm. DE SPOELBERCH 2022)!

5 – *Fraxinus* 'Charles Bommer': habitus (ent van de originele plant). Arboretum Wespelaar [D. De Meyere, 13-03-2022]

REFERENTIES

- HADJADJ K., BENAÏSSA M., MAHAMMEDI M., BELKACEM G. & GUERINE L. – (2020) – Les peuplements à *Fraxinus dimorpha* (Oleaceae) dans les Monts des Ksour occidentaux (Sud-ouest algérien): diversité phytocénotique, dynamique structurale et perspectives de conservation. *Fl. Medit.* 30: 155-165. [<https://doi.org/10.7320/FIMedit30.155>]
- KRÜSSMANN G. – (1977) – Handbuch der Laubgehölze. Bd II. 466 p. Verlag Paul Parey, Berlin/Hamburg. [p. 95]
- SCHNEIDER C.K. – (1912) – Illustriertes Handbuch der Laubholzkunde. Bd II. Gustav Fischer Verlag, Jena. [p. 821]
- TREES AND SHRUBS ONLINE – (2022) – *Fraxinus xanthoxyloides*. [<https://treesandshrubsonline.org/articles/fraxinus/fraxinus-xanthoxyloides/>]

6 – *Fraxinus* 'Charles Bommer': bebladerde twijg (ent van de originele plant). Arboretum Wespelaar [K. Camelbeke, 26-10-2022]